

“En Büyük Sözlük” mü? Yoksa
“Yanlışlarla Dolu, Şişirilmiş
Bir Sözlük mü?:
Püsküllüoğlu Sözlüğü

Prof. Dr. Recep TOPARLI

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün koruyucu başkanlığında kurulan Türk Dil Kurumu (TDK), Türkçenin öz güzelliklerini ortaya çıkarmak, dilimizi yabancı dillerin etkisinden korumak amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir. TDK'ye yasayla verilen görevlerden biri de sözlükler ve yazım kılavuzları hazırlamaktır. Bu sözlüklerin en başta geleni de *Türkçe Sözlük*'tür. TDK, 1945 yılından bu yana *Türkçe Sözlük*'ün on baskısını yapmıştır.

Hazırlanan sözlüklerle ilgili her türlü eleştiri yapılabilir. Bu eleştirilerin dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerekir. Çünkü hiçbir sözlük mükemmel değildir. Prof. Dr. Hasan Eren'in deyişiyle: “*Sözlük un çuvalına benzer, vurdukça tozur.*”

Sözlük hazırlamanın bir veya birkaç kişinin başarabileceği bir iş olmadığını bilen TDK, şu anda sanal ortamda herkesin hizmetine sunduğu *Güncel Türkçe Sözlük*'ü, ilgilenenlerin eleştiri ve katkılarına açmıştır. Böylece imece yöntemiyle bir çalışma yürütülmektedir. Yurt içinden ve yurt dışından gelen eleştiri ve katkıların tamamı değerlendirilerek gereği yapılmaktadır.

Son baskısı 2005 yılında yayımlanan *Türkçe Sözlük*; kullanışlılığı, baskı kalitesi, söz varlığının zenginliği, sözlükçülük ilkelerine bağlılığı ile toplumun her kesiminden büyük bir ilgi görmüştür.

Sözlüğün bu denli ilgi görmesinden çeşitli nedenlerle rahatsız olanlar, sözlükçülük ilkelerine aykırı olmayan konuları dillerine dolayarak bir karalama kampanyası başlatmışlardır. TDK, amacını aşan ve bilimsel dayanaktan yoksun bu karalamalara önem vermemiş ve çalışmalarını bilimsel ilkeler doğrultusunda sürdürmüştür.

TDK, Türkçenin söz varlığını ortaya çıkarmak ve bir veri tabanında toplamak amacıyla var gücüyle çalışmaktadır. Dünyanın en güçlü dillerinden olan güzel Türkçemizin bütün söz varlığını ortaya koymak amacıyla yürütülen bu çalışmalar, Türkiye'nin değişik yerlerinde, kendisini bu işe adanmış bilim adamları tarafından yapılmaktadır. Amacımız yalnızca Türkçenin söz varlığını ortaya koyarak gelecek kuşaklara Türkçeye yakışır bir sözlük arma-

ğan etmektedir.

Bu amaçla TDK'de yürütülen sözlük çalışmalarından bazılarını şöylece sıralayabilirim:

Güncel Türkçe Sözlük:

1945 yılından bu yana 10. baskısı yapılan *Türkçe Sözlük*'ü genişletmek ve güncellemek, çalışmalarımızın en önemli bölümünü oluşturmaktadır.

Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü:

TDK'ce daha önceleri yalnızca Türkçe kelimelerin bir araya getirilmesiyle hazırlanan *Tarama Sözlüğü*'nün genişletilmiş biçimi olarak gerçekleştirilecektir. 13, 14 ve 15. yüzyıllarda yazılmış üç yüzü aşkın Arap harfli eser 1970 yılından bu yana taranarak yaklaşık bir milyon iki yüz bin fiş hazırlanmıştır. Otuz yedi yıllık bir çalışmanın eseri olan bu fişler, TDK arşivlerinde kaderine terk edilmişken yeniden elden geçirilerek yayıma hazırlanmaktadır. Çalışmanın sonucunda herkesin büyük bir heyecanla beklediği en az on beş ciltlik bir sözlük ortaya konulacaktır. Yalnızca Türkçe kökenli değil o dönemlerde kullanılmış sözlerin tamamını içine alacak olan bu sözlükte kelimelerin yazılış ve anlam farklılıkları ayrı ayrı gösterilecektir.

Derleme Sözlüğü:

Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenmiş kelimeleri içeren *Derleme Sözlüğü*'nü genişletmeyi ve Genel Ağ ortamında kullanıma açmayı tasarlıyoruz. Üniversitelerimizdeki bilim adamlarıyla eş güdüm içerisinde hazırlayacağımız bu çalışma, bölgelerimizin söz varlığını canlandıracak ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacaktır.

Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü:

Seçkin yazarların eserlerinden taranarak oluşturulacak *Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*'nü en kısa zamanda tamamlamayı tasarlamaktayız. Bu sözlük çalışmasında ona yakın bilim adamı görev yapmaktadır.

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü:

TDK'nin kuruluşundan bu yana yayımlanan terim sözlükleri, *Veteriner Hekimliği Terimleri Sözlüğü* ve *Su Ürünleri Terimleri Sözlüğü* ile henüz tamamlanmamış olan *İktisat Terimleri Sözlüğü* bir veri tabanında toplanmış ve Genel Ağ ortamında kullanıma sunulmuştur. Yüz elli bine yakın terimi içeren bu veri tabanında *Eczacılık Terimleri Sözlüğü*, *Diş Hekimliği Terimleri Sözlüğü*, *Hemşirelik Terimleri Sözlüğü*, *Tıp Terimleri Sözlüğü*, *Ekonometri Terimleri Sözlüğü* de kısa zamanda yerlerini alacaktır. Hedefimiz bütün bilim dallarının terimlerini bir veri tabanında toplamaktır.

Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü:

Dilimizin atasözü ve deyim bakımından ne denli zengin olduğu bilinen

bir gerçektir. Taramalara dayalı yeni eklemelerle hazırlamakta olduğumuz bu çalışma da en kısa sürede yayımlanacaktır.

Resimli Okul Sözlüğü:

Özellikle ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan bu sözlük üzerindeki çalışmalarımız tamamlanmıştır. Sözlük 2007 yılı içinde yayımlanacaktır.

İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük:

İlköğretim öğrencileri için hazırlanan bu sözlük hâlen Kurum yayınları arasında yer almaktadır.

Osmanlı Türkçesi Sözlüğü:

Yirmi bilim adamı tarafından hazırlanmakta olan bu sözlüğün bütün malzemesi bir araya getirilmiş ve işlenmeye başlanmıştır. Bu çalışma ile Osmanlı Türkçesinin en kapsamlı sözlüğünün oluşturulması amaçlanmaktadır.

Sözlükler... Sözlükler... Sözlükler... Tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili sözlükler, iki dilli sözlükler, terim sözlükleri...

Çalışmalar bu denli yoğun ve kapsamlı olduğunda kıskanılması, meyveli ağaç gibi taşlanması, çamur atılması mı gerekir? Yayımlanmış onca sözlüğe kaynaklık etmesine karşın TDK'nin *Türkçe Sözlük*'ünün hedef tahtası hâline getirilip sürekli olarak haksız eleştirilerle karşı karşıya bırakılmasını anlamak mümkün değil. Diğer sözlüklerin pazar payını düşürdüğü için sözlüğümüzün bu denli haksız eleştiriler aldığı düşüncesini aklıma getirmek bile istemiyorum.

Her neyse...

Kim ne derse desin bizim ilkemiz; haklı eleştirilere kulaklarımızı tıkamamak, onlara değer verip gereğini yapmak, haksız eleştirileri ise dikkate almamak.

Şimdiye kadar hep böyle yaptık. Ancak işi başka noktalara götürmek istediği anlaşılan Ali Püsküllüoğlu'na gereken yanıtı vererek hem kendi sözlüğü üzerinde yazılı olan "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü" (!) iddiasının gerçeği yansıtmadığını gözler önüne sermek hem de şimdiye kadar yanıt vermeyişimizin bu tür maksatlı eleştirileri dikkate almayışımızdan kaynaklandığını kamuoyuna bildirmek düşüncesiyle bu satırları yazmak zorunda kaldık.

"Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü" gibi aslında çok abartılı ve yanlış bir ifadeyle bir sözlük yayımlayan Sayın Püsküllüoğlu, eleştirilerinin ölçüsünü kaçırmış, yazılarını bir iftira ve karalama kampanyasına dönüştürmüştür:

"Evet, "irtica", eskiyi geri getirme eylemidir. Bunu siyasal, toplumsal alandan dar bir alana, dil konusuna indirirsek Osmanlıca

özlemi olarak görebiliriz. Örneğin sözlüğe, kullanımdan düşmüş Arapça, Farsça sözcükleri yeniden almak da böyle bir eylem sayılmaktadır. Bir sözlük düşünün ki, daha önceki baskılarda bulunmayan Osmanlıca sözcükleri almakla yetinmemiş, buna dinsel alanda kullanılan sözcükleri de yoğun bir biçimde eklemişse, bu eyleme bir başka tanım verebilir misiniz?” (Püsküllüoğlu 2007: 63-65)

Sayın Püsküllüoğlu'nun TDK'nin şu andaki çalışmalarından ne kadar habersiz ve TDK'ye karşı ne denli ön yargılı bir tutum içinde olduğu yukarıdaki alıntıdan açıkça anlaşılmaktadır.

Türkçenin söz varlığı içinde yer alan ve Osmanlıca olarak nitelendirilen kelimelere karşı bir özlem içinde olduğumuzu iddia etmenin gerçekle bağdaşmadığı açıktır. Biz böyle bir özlem içinde değiliz ve kullanımdan düşmüş olan Arapça, Farsça sözleri sözlüğümüze yeniden almak gibi bir düşüncemiz de bulunmamaktadır. Hazırlamakta olduğumuz *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* bu sözlerin tamamını içine alacak ve bu alanda çalışanların ihtiyacını karşılayacak bilimsel bir kaynak olacaktır.

TDK'yi “*Osmanlıca özlemi*” içinde olmakla suçlayan Sayın Püsküllüoğlu, “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü” (!) diye adlandırdığı sözlüğünde yer alan maddelerle, bu özlemi aslında kendisinin duyduğunu gösterdiğinin farkında bile değildir. Kullanımdan düştüğü için sözlüğümüzün 10. baskısında yer almayan birçok Arapça ve Farsça kökenli kelime Püsküllüoğlu sözlüğünde varlıklarını sürdürmektedir. İşte bunlardan birkaçı:

beşuş: (Arapça) Gülümseyen, güleç.

hâd: (Arapça) 1. (hastalık için) Çabuk ilerleyen, ivergen. 2. (bunalım geçimsizlik gibi kötü durumlar için) Aşırı, çok, gerçek, yeğin, şiddetli.

îsaf: (Arapça) Bir isteği yerine getirme.

kâfuru: (Arapça) Kâfur.

rağm: (Arapça) İnadına, tersine davranma.

suziş: (Farsça) 1. Yanma, yakma. 2. etkileme.

şâbıs: (Arapça) Yer ölçme işinde kullanılan işaretli, dereceli sıvık.

talavet : (Arapça) Güzellik.

vefiyat: (Arapça) Ölümler.

Püsküllüoğlu sözlüğünde, özgün yazımında kaf (ك) harfi içeren Arapça sözlere eklenen “**k kalın okunur**” veya “**k’ler kalın okunur**” açıklamaları mantıksızdır. İnce sıradan ünlü alan sözlerdeki bu harfin kalın olarak nasıl okunduğunu doğrusu çok merak ediyorum. *Hukuki, fakir, bukuken, müşfik* vb. kelimelerdeki ince ünlülerin yanında bulunan k’leri mümkün olsa da Sayın Püsküllüoğlu kalın okusa biz de dinlesek! Biz Arapça kökenli sözlerin

Türkçeye uygun bir biçimde söylenmesini isterken Sayın Püsküllüoğlu'nun Arapçanın özgün söyleyişine özenen bu tutumunu doğrusu anlamakta güçlük çekiyoruz. Öte yandan "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü"nin (!) yazarı *şevk* gibi kaf (ق) harfi içeren sözlerin bazılarında da bu açıklamaya yer vermemiştir.

Püsküllüoğlu sözlüğünde *fesuphanallah, hasbıhal, bulasa, bulasaten, bulya, mubab, rıka, rızk, suiistimal, şabadet, zatürree* vb. özgün söyleniş biçimleriyle yer alan sözler artık *fesüphanallah, hasbıhal, hülasa, hülasaten, hülye, mübab, rıka, rızık, suistimal, şebadet, zatürre* biçiminde söylenip yazılırken Sayın Püsküllüoğlu'nun bu tür sözleri Arapça özgün biçimleriyle vermesinin anlaşılır bir yanı yoktur.

Sözlüğün 664. sayfasında bir *faikkıyet* maddesi var ki evlere şenlik... Dilimizde *faikiyet* biçiminde olması gereken bu sözdeki yanlışlar nasıl düzeltilbilir, bilemiyorum. Sayın Püsküllüoğlu'nun "geriye doğru bir değişim" tanımlamasına bundan güzel bir örnek olamaz sanırım!

"Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü"nde *balkiyat, şarkiyat* vb. sözlerinin /i/ ünlüsü ile verilmesine karşın *sevkiyat* sözünün /ı/ ile verilmesi de özgün biçimlere olan özlemden kaynaklansa gerek!

Püsküllüoğlu sözlüğünde *bâşâ* sözüne düzeltme işareti neden konulmuştur? "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü"nde (!) *haşa* biçiminde kısa ünlü bir kelime olmadığı için bir karışmadan da söz edilemez. Türkçe kökenli olarak verilen *kekâ* ve *kekâb* sözlerinde düzeltme işaretinin kullanılma nedenini anlayana da aşk olsun!

Arapçadan dilimize giren sözlerdeki çift (y)'ler tek (y)'ye dönüşür ama *takiye* olarak söylenip yazılması gereken kelime, özgünlüğe olan bağlılıktan dolayı "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü"nde *takıyye* biçiminde veriliyor.

Sayın Püsküllüoğlu: "*TDK sözlüğü, her sözlük gibi, "seccade" yi almış. Onu yeterli bulmamış 'namaz seccadesi'ne yer vermiş. 'Seccade' üzerinde bir tek kişinin namaz kıldığı küçük bir yaygıdır. Ona halk 'namaz seccadesi' dese bile, bu bir 'galat'ır. Onu alan sözlüğün, en azından, bunun bir yanlış kullanım olduğunu belirtmesi gerekir.*" demektedir. Sayın Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*'ün eski baskılarına bakmayı aklına getiremediği için *namaz seccadesi* sözünün 6. baskıya alındığını fark edememiş (TDK 1974: 595). *Namaz seccadesi* yanlış bir kullanım değildir. Seccadenin tanımındaki "... bir tek kişinin namaz kıldığı" ifadesinde "tek" ve "bir" sözlerini birlikte kullanıp yanlışlık yapan Sayın Püsküllüoğlu, üstüne üstlük bir de "galat" dersi vermektedir. Ona göre halkın bu tür kullanımları bir "galat"tır. Anlaşılan Sayın Püsküllüoğlu'nun galatlar hakkında

bilgisi çok az.

TDK tarafından yayımlanan sözlüğe haksız eleştirilerini sürdüren Sayın Püsküllüoğlu: “*Bu sözlükte kimi atasözlerinde bile, sözün özgünlüğü bozularak dinsel göndermeler yapılmış. Örneğin “sora sora Bağdat bulunur” sözü “sora sora Kâbe bulunur” biçiminde de sunulmuştur. Yani atasözünün hem özgün biçimi bozulmuş, hem de dinsel kılığa büründürülmüştür.*” demektedir.

Yapmayın Allah aşkına “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nün (!) yazarı... Ömer Asım Aksoy tarafından yayımlanan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’ne hiç bakmadınız mı? Bu atasözünün orada nasıl verildiğini görmediniz mi? Ömer Asım Aksoy’un eserinde bu atasözü *Türkçe Sözlük*’ün 10. baskısında olduğu gibi “*Sora sora Bağdat (veya Kâbe) bulunur*” biçiminde verilmektedir (Aksoy 1971: 349). Ömer Asım Aksoy da mı atasözünün özgün biçimini bozmuş, dinsel kılığa büründürmüştür?

Sayın Püsküllüoğlu Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü’nde dinî terimleri anlamlandırırken de çokça yanlış yapmıştır. Bunlardan birkaçı:

fatıba: “*Kuran’ın, ölümlere Tanrı’nın rahmetini dilemek için dua olarak okunan ve halk arasında “elham” diye bilinen birinci suresi.*”

hafız (2): “*Abmak, aptal, bön, saf.*”

batim sürmek: “*Bitirmek amacıyla Kuran’ı okumayı sürdürmek.*”

kerabet vakti: “*(akşamcılar arasında) İçkiye başlama zamanı.*”

Arapça “*Rabb’im, Tanrı’m*” anlamına gelen ve sonundaki –i Arapça iyelik eki olan (Sayın Püsküllüoğlu’na göre *Rab, Tanrı*) **Rabbi** sözü bir Türkçe sözlüğe madde başı olarak alınamaz. Böyle olsaydı **rabbüke, rabbühüm** vb. Arapça diğer biçimlerinin de sıralanması gerekirdi.

“Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nde **velfecir** olarak verilip sanki ek alıyormuş gibi **-cri** biçiminde gösterilen madde başının doğru biçimi **velfecri** dir ve **gözleri velfecri okumak** deyiminde geçtiği için madde başı olarak da verilmesi yanlıştır.

Sayın Püsküllüoğlu yazısının devamında: “*TDK sözlüğünde deyimlerin özgünlükleri bozulmuştur. Örneğin “nobut oda, bakla sofa” deyimini bu sözlükte “bakla oda, nobut sofa” olmuştur. Özgün olana bir yazarımızdan tanık konmuş, ama özgünlüğü bozuk olarak “bakla oda, nobut sofa” biçiminde alınanda tanık tümce yok. Nedeni açık: Hiçbir yazarımız bu deyimini bozuk biçimini kullanmaz.*” demektedir.

Sayın Püsküllüoğlu eleştirilerini bilimsel dayanaktan yoksun bir biçimde yapmaya alıştığı için bu deyim *Türkçe Sözlük*’e 1959 yılında yapılan 3. baskıdan itibaren alındığını nereden bilsin (TDK 1959: 82)? Bilemez ki... Hiçbir deyim ve atasözünün özgünlüğünü bozmak gibi bir çaba içinde değiliz, aksine onların dilimiz için ne denli bir zenginlik kaynağı olduğunun farkındayız.

Onları değiştirenlerle, onlara olmadık anlam yükleyenlerle mücadele ediyoruz.

Sayın Püsküllüoğlu'nun sözlüğünün 480. sayfasında yer alan *değer* maddesinin içinde *bilmek değer* (ne demekse!) diye bir madde içi var. Deyimlerin özgünlüklerinin Sayın Püsküllüoğlu tarafından bozulduğuna bundan daha güzel bir örnek olabilir mi?

Sayın Püsküllüoğlu, TDK'nin *Türkçe Sözlük*'ünün eski baskılarını esas alarak hazırladığını tahmin ettiğimiz ve "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü" (!) olarak sunduğu çalışmasında *alay* (I) kelimesinin 2. ve 3. anlamlarını düzeltme gereği duymadan aynen vermiş. Sözlüğün *alay* maddesinin 2. anlamı: "*çok, kalabalık, pek çok*" olarak verilmiş ve masa başı olarak nitelendir-diğimiz "*Bir alay insan birikmişti, bir alay azar işittik.*" cümleleri örnek olarak sıralanmış. Örneklere dikkat edildiğinde verilen anlamın *alay* değil *bir alay* sözünün karşılığı olduğu açıkça anlaşılacaktır. Sayın Püsküllüoğlu da aynı kanıda olduğu için *bir* maddesinin içinde farkında olmadan *bir alay* diye bir madde içi daha almış ve "*bir sürü, pek çok*" anlamı vermiş. "*Bahçede bir alay çocuk vardı*" örneğini de tanık olarak getirmiş. *Alay* (I) sözünün 3. anlamında "*bütünü, hepsi*" demiş ve "*Onların alayını iyi tanırım.*" cümlesini örnek olarak vermiş. Örneğe dikkat edildiğinde "*bütünü, hepsi*" anlamının *alay* sözcüğünün değil *alayı* kelimesinin karşılığı olduğu açıkça anlaşılacaktır.

Sayın Püsküllüoğlu'nun "Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü"nde (!) yaptıkları veya yapamadıkları bunlarla sınırlı değil. Bakınız daha neler var neler...

muzabir (s. 1271) kelimesini madde başı alıp "*arka çıkan, destekleyen, yardım eden*" anlamları veren Sayın Püsküllüoğlu, birkaç sayfa sonrasında (s. 1278) *müzabir* diye bir madde başı daha alıp "*arka çıkan, arkalayan, yardımcı olan*" anlamları vermiş. Bununla da yetinmeyip 1271. sayfada *muzaberet* olarak alınan ve "*arkalama, destek, yardım*" anlamları verdiği madde başından sonra 1278. sayfada bu kez *müzaberet* diye bir madde başı alıp "*yardımcı olma, arka çıkma, arkalama*" anlamları vermiş. İş bununla da kalsa iyi... Sözlüğe *darbetmek* biçiminde bir madde başı alınıp "*1. çarpmak, vurmak. 2. (para için) basmak*" anlamları sıralanmış, *darb* maddesinin içinde *darb etmek* biçiminde bir madde içi daha alınıp "*1. çarpmak, vurmak. 2. (para için) basmak, çikarmak*" anlamları, üstelik aynı sayfada (s. 472) verilmiş. Yorumunu okurlarımıza bırakıyorum.

Sözlüğün 158. sayfasında yer alan *asfaltlayabilmek* sözünün tanımının verilmeden geçilmesi de kanımca yeni bir sözlükçülük ilkesi olsa gerek!

"*maiyetinde* yanında" biçiminde verilip başka bir açıklama yapılmayan madde başı (s. 1211) da sanırım Sayın Püsküllüoğlu'nun yeni sözlükçülük

pek çok yanlışlık yapılmıştır. İşte bunlardan birkaçı:

biletirme, biletilmek: Kökeni “İtalyanca, Türkçe” biçiminde gösterilmiş. Türkçe *biletmek*’i “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nün yazarı Sayın Püsküllüoğlu İtalyanca sanmış...

faş: Farsça olması gerekirken “Arapça” gösterilmiş.

felaketzede: Arapça, Farsça olması gerekirken “Arapça” gösterilmiş.

mestane: Farsça olması gerekirken “Arapça, Farsça” gösterilmiş.

meyveboş: Farsça olması gerekirken “Arapça” gösterilmiş.

“Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nü hazırlarken yazım ve dizgi yanlışları yapmamak gerekmez mi? “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü” yazarının değil de dizgicisinin yanlışları olarak görmek istediğimiz o kadar çok yanlış var ki bunların baskı işinin aceleye getirilmesinden kaynaklandığını sanıyorum. Birkaçını sıralayalım:

Madde başı yanlışları:

âcizleşebilmek (doğrusu âcizleşebilmek)

başıverme (doğrusu başıverme)

fakirbabe (doğrusu fakirhane)

zabat (doğrusu izahat)

ağbetsizlik (doğrusu rağbetsizlik)

erpilmek (doğrusu serpilmek)

elekiz (doğrusu telekiz)

esanüt (doğrusu tesanüt)...

Madde içi yanlışları:

aydınlanabilmek maddesinde *olanağı* (doğrusu **olanağı**)

balkanlık maddesinde *sıra sarı* (doğrusu **sıra sıra**)

balyalatmak maddesinde *bayla* (doğrusu **balya**)

büyütebilmek maddesinde *bütütmek* (doğrusu **büyütmek**)...

Sayın Püsküllüoğlu’nun sözlüğünde alfabetik sıraya uymayan sözcüklerden bazıları:

Madde başında: *akşış, anıvermek, çıkarış, çözünlülük...*

Madde içinde: *Allah bereket versin, Allah sabır versin...*

Sayın Püsküllüoğlu’nun “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü” yanlışları bakımından belki de bir rekor kırmak üzeredir. Madde başlarının birçoğunda yanlış bulmak mümkündür. Bu yanlışlardan yalnızca birkaçını sıralamakla yetiniyorum:

* Sıfat olduğu belirtilen **aşılmaz** maddesinde verilen örnek sıfat değil çekimli bir fiildir: “*Bu sınırlar aşılmaz, Mehmetçik bekliyor.*”

* **kap kacak, sulu sepken, ufak tefek, yara bere** ikilemeleri alındıktan son-

ra, bir anlam taşımayan *kacak, sepken, tefek, bere* vb. kelimelerinin yeniden madde başı yapılması gerekmez. “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nün (!) oluşturulabilmesi için bunların da alınması gerekiyormuş demek ki!

* *bamak*at kelimesine *-i* getirilirken *talakat* kelimesine *-ı* getirilmesi bir tutarsızlık değil midir?

* *tek tük* sözünün hem madde başında hem de *tek* maddesinin içinde verilmesinin nedeni anlaşılammıştır?

* *nezaket* kelimesinde yapılan (Farsça “*nazik*”ten Arapça kalıbına göre uydurulmuş söz.) açıklamasının, galatimeşhur sayılan *tayyare, felaket* vb. sözlerde de yapılması gerekirdi.

* *bavadis* kelimesinde yapılan (Arapça “*badise*” sözcüğünün çoğulu olmakla birlikte Türkçede tekil gibi kullanılır.) açıklaması *hademe, elbise, talebe* vb. sözlerde de tekrarlanmalıydı.

Sayın Püsküllüoğlu 1 Kasım 1928 gün 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun ile belirlenen alfabemizde bulunmayan x ve w harflerine sözlüğünde (1792 ve 1793. sayfalar) ayrı birer bölüm açmış!

Sayın Püsküllüoğlu TDK'nin 10. baskısını eleştirdiği yazısının devamında ise: “*Anchorman*”, “*au pair*”, “*billboard*”, “*blender*”, “*bodyguard*”, “*grossmarket*” gibi İngilizce, Fransızca, Almanca sözcüklerin böyle kendi özgün yazılışlarıyla Türkçe Sözlük'e alınmasına da kimse bir şey demiyor. Üstelik böyle bir sözlük bir devlet kuruluşunca hazırlanıyor ve devlet eliyle dağıtılıyor. Doğru mu yanlış mı diye, bir göz atan olmuyor” demektedir.

“Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü”nün (!) yazarının amacı üzüm yemek değil bağcıyı dövmek olduğundan konuları saptırmakta da üstüne yok. Sayın Püsküllüoğlu, sözlüğümüzü hazırlarken uyduğumuz ilkelere dikkat etmediği, ne yaptığımızı anlamadığı veya anlamazlıktan geldiği için bir özentisi sonucu kullanılan Batı kökenli kelimelerle ilgili tutumumuzla ilgili olarak haksız eleştirilerde bulunuyor. Bu konudaki tutumumuz son derece açıktır: Bu tür özentisi alıntılarının Türkçede okunuşunda ve yazılışlarında büyük sorunlar olduğundan bu tür sözleri biz *koyu biçimde eğik olarak* yazıyoruz ve karşlarına Türkçelerini veriyoruz. Sözlerin tanımları gönderme yapıldıkları Türkçe madde başlarında yer almaktadır. Amacımız Türkçe karşılıkların yaygın bir biçimde kullanılmasını sağlamaktır. Sayın Püsküllüoğlu'nun anlamadığı veya anlayamadığı uygulamamız şöyle:

anchorman: bk. ana haber sunucusu.

ana haber sunucusu: Toplanan haberleri önem derecesine göre değerlendiren ve yayımlayan yetkili sunucu.

billboard: bk. ilan tahtası, duyuru tahtası.

ilan tahtası: Duyuruların üzerine yazıldığı veya yapıştırıldığı düz levha.

bodyguard: bk. koruma.

koruma: Can güvenliğinin tehlikede olduğu düşünülen bir kimseyi saldırılardan korumak üzere görevlendirilmiş kişi.

grossmarket: bk. büyük mağaza.

büyük mağaza: Her türlü tüketim maddesinin bol miktarda satışa sunulduğu yer...

Sayın Püsküllüoğlu! Yanlış bu uygulamanın neresinde? Türkçe kullanımın yaygınlaşmasını sağlama çabası içinde olmamız yanlış bir davranış mıdır?

Siz ne yapmışsınız?

• Bizim eğik biçimde *blender* yazıp “karıştırıcı” maddesine gönderdiğimiz kelimeyi *blender* yazıp tanımını vermişsiniz.

• Bizim eğik biçimde *fiction* yazıp “kurgu” maddesine gönderdiğimiz kelimeyi *fiksiyon* yazıp tanımını vermişsiniz.

• Bizim eğik biçimde *master* yazıp “yüksek lisans” maddesine gönderdiğimiz kelimeyi *master* yazıp tanımını vermişsiniz.

• Bizim eğik biçimde *trend* yazıp “eğilim” maddesine gönderdiğimiz kelimeyi *trent* yazıp tanımını vermişsiniz.

• Bizim eğik biçimde *zapping* yazıp “geçgeç” maddesine gönderdiğimiz kelimeyi *zaping* yazıp tanımını vermişsiniz...

İşte “Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü” iddiasında olan bir sözlüğün, eskilerin deyişiyle “hâl-i pür-melali”...

Bu yazıda değindiklerimiz Püsküllüoğlu sözlüğüne yalnızca ilk bakışta dikkatimizi çekenlerdi. O yüzden, bu sözlüğü kullananların bir kez daha düşünmelerini salık veririz.

Niçin mi?

Türkiye Türkçesinin şişirilmiş ve yanlışlarla dolu en büyük sözlüğünü kullandıkları için...

Kaynakça

Aksoy, Ömer Asım (1971), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü*, TDK yayını, Ankara.

Püsküllüoğlu, Ali (2004), *Türkçe Sözlük*, Doğan Kitapçılık AŞ, İstanbul.

Püsküllüoğlu, Ali (2007), “Mızraklı İlmihal” ya da Mızrak Çuvala Sığmaz, *Sözcükler*, Ocak-Şubat 2007, S.: 5, s. 63-65.

TDK (1959), *Türkçe Sözlük*, 3. baskı, TDK yayını, Ankara.

TDK (1974), *Türkçe Sözlük*, 6. baskı, TDK yayını, Ankara.

TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, 10. baskı, TDK yayını, Ankara.